

Ρήματα - Ο παρακείμενος και υπερσυντέλικος μέσης φωνής των αφωνόληκτων και ενρινόληκτων ρημάτων

A. Μέσος Παρακείμενος και Υπερσυντέλικος των αφωνόληκτων ρημάτων

Τα αφωνόληκτα ρήματα σχηματίζουν τον παρακείμενο και υπερσυντέλικο της μέσης φωνής όπως τα φωνηεντόληκτα με τις καταλήξεις -μαι, -σαι, -ται κ.λπ. και -μην, -σο, -το κ.λπ. αντιστοίχως. Κατά τον σχηματισμό των τύπων αυτών όμως συμβαίνουν τα κανονικά πάθη του χαρακτήρα μπροστά από τις προσωπικές καταλήξεις.

Παραδείγματα:

ρ. δέχομαι (θ. δεχ-), ρ. λείπομαι (θ. λειπ-), δανείζομαι (θ. δανειζ-)

Οριστική		Προστακτική	Απαρέμφατο	Μετοχή
Παρακείμενος	Υπερσυντέλικος			
δέδεγμαι δέδεξαι δέδεκται δεδέγμεθα δέδεχθε δεδεγμένοι εισί	έδεδέγμην έδέδεξο έδέδεκτο έδεδέγμεθα έδέδεχθε δεδεγμένοι ήσαν	- δέδεξο δεδέχθω - δέδεχθε δεδέχθων	δεδέχθαι	δεδεγμένος δεδεγμένη δεδεγμένον
λέλειμμαι λέλειψαι λέλειπται λελειμμεθα λέλειφθε λελειμμένοι εισί	έλελείμμην έλέληψο έλέλειπτο έλελείμμεθα έλέλειφθε λελειμμένοι ήσαν	- λέλειψο λελείφθω - λέλειφθε λελείφθων	λελειφθαι	λελειμμένος λελειμμένη λελειμμένον
δεδάνεισμαι δεδάνεισαι δεδάνεισται δεδανείσμεθα δεδάνεισθε δεδανεισμένοι εισί	έδεδανείσμην έδεδάνεισο έδεδάνειστο έδεδανείσμεθα έδεδάνεισθε δεδανεισμένοι ήσαν	- δεδάνεισο δεδανείσθω - δεδάνεισθε δεδανείσθων	δεδανείσθαι	δεδανεισμένος δεδανεισμένη δεδανεισμένον

Παρατηρήσεις:

1. Ο παρακείμενος και ο υπερσυντέλικος μέσης φωνής των αφωνόληκτων ρημάτων σχηματίζουν **περιφραστικά το γ' πληθυντικό πρόσωπο της οριστικής**.

π.χ.: δεδεγμένοι εισί/ δεδεγμένοι ήσαν, λελειμμένοι εισί/ λελειμμένοι ήσαν.

2. Τα ρήματα **στρέφομαι, τρέπομαι, τρέφομαι** στον παρακείμενο και υπερσυντέλικο τρέπουν το -ε- του θέματος σε -ᾶ-:

π.χ.: στρέφ-ομαι → ἔ-στραμ-μαι, ἐ-στράμ-μην,
τρέπ-ομαι → τέ-τραμ-μαι, ἐ-τε-τράμ-μην,
τρέφ-ομαι → τέ-θραμ-μαι, ἐ-τε-θράμ-μην.

B. Μέσος παρακείμενος και υπερσυντέλικος των ενρινόληκτων ρημάτων

Τα ενρινόληκτα ρήματα σχηματίζουν κι αυτά τον παρακείμενο και υπερσυντέλικο της μέσης φωνής όπως τα φωνηεντόληκτα με τις καταλήξεις -μαι, -σαι, -ται κ.λπ. στον παρακείμενο και -μην -σο -το κ.λπ. στον υπερσυντέλικο, όμως ο ρηματικός χαρακτήρας ν μπροστά από το μ των καταλήξεων:

- είτε **αφομοιώνεται με αυτό**, π.χ.: ρ. ὀξύνομαι, ὤξυν-μαι → ὠξύμμαι, ὠξύμμην,
- είτε **τρέπεται σε -σ-**, π.χ.: ρ. φαίνομαι, πέ-φαν-μαι → πέφασμαι, ἐπεφάσμην.

π.χ.:

ρ. ὀξύνομαι (θ. . ὀξύν-), ρ. ύφαίνομαι (θ. ύφᾶ ν-)

Οριστική		Προστακτική	Απαρέμφατο	Μετοχή
Παρακείμενος	Υπερσυντέλικος			

ώξυμ-μαι ώξυν-σαι ώξυν-ται ώξύμ-μεθα ώξυν-θε ώξυμμένοι εισί	ώξύμ-μην ώξυν-σο ώξυν-το ώξύμ-μεθα ώξυν-θε ώξυμμένοι ἦσαν	- ώξυν-σο ώξύν-θω - ώξυν-θε ώξύν-θων	ώξύν-θαι	ώξυμ-μένος ώξυμ-μένη ώξυμ-μένον
ύφασ-μαι ύφαν-σαι ύφαν-ται ύφάσ-μεθα ύφαν-θε ύφασμένοι εισί	ύφάσ-μην ύφαν-σο ύφαν-το ύφάσ-μεθα ύφαν-θε ύφασμένοι ἦσαν	- ύφαν-σο ύφάν-θω - ύφαν-θε ύφάν-θων	ύφάν-θαι	ύφασ-μένος ύφασ-μένη ύφασ-μένον

Παρατηρήσεις:

1. Τα ρήματα **κλίνω**, **κρίνω** και **πλύνω** σχηματίζουν το μέσο παρακείμενο και υπερσυντέλικο με αποβολή του χαρακτήρα **-ν-**:

π.χ.: κλίνω (θ. κλιν-) → κέ-**κλι**-μαι, έ-κε-**κλί**-μην,
κρίνω (θ. κριν-) → κέ-**κρι**-μαι, έ-κε-**κρί**-μην,
πλύνω (θ. πλυν-) → πέ-**πλυ**-μαι, έ-πε-**πλύ**-μην.

2. Το ρήμα **τείνω** σχηματίζει το μέσο παρακείμενο και υπερσυντέλικο με αποβολή του χαρακτήρα **-ν-** και τροπή του **-ε-** του θέματος σε **-ᾶ-**:

π.χ.: τείνω (θ. τεν-) → τέ-**τα**-μαι, έ-τε-**τά**-μην.

3. Όσα ενρινόληκτα ρήματα έχουν **μονοσύλλαβο ρηματικό θέμα με φωνήεν -ε-**, τρέπουν στο μέσο παρακείμενο και υπερσυντέλικο το **-ε-** σε **-ᾶ-**:

π.χ.: σπείρω (θ. σπερ-) → ἔ-**σπαρ**-μαι, έ-**σπάρ**-μην,
στέλλω (θ. στελ-) → ἔ-**σταλ**-μαι, έ-**στάλ**-μην.

Πίνακας συνηθέστερων ενρινόληκτων και αφωνόληκτων ρημάτων:

ΕΝΕΣΤΩΤΑΣ	ΠΑΡΑΚΕΙΜΕΝΟΣ
ἄγομαι	ἤγμαι
ἀλλάσσομαι	ἤλλαγμαι
ἄπτομαι	ἤμμαι
αἰσχύνομαι	ἤσχυμμαι
βλάπτομαι	βέβλαμμαι
γράφομαι	γέγραμμαι
δέχομαι	δέδεγμαι
διώκομαι	δεδίωγμαι
εὔχομαι	ἠὔγμαι
καθαίρομαι	κεκάθαρμαι
καλύπτομαι	κεκάλυμμαι
κηρύττομαι	κεκήρυγμαι
κλίνομαι	κέκλιμαι
κρίνομαι	κέκριμαι
κρύπτομαι	κέκρυμμαι

λαμβάνομαι	εἴλημμαι
λανθάνομαι	λέλησμαι
λείπομαι	λέλειμμαι
μιαίνομαι	μεμιάσμαι
νομίζομαι	νενόμῃσμαι
ὀρίζομαι	ὠρίσμαι
πείθομαι	πέπεισμαι
πράττομαι	πέπραγμαι
πυνθάνομαι	πέπυσμαι
ρίπτομαι	ἔρριμμαι
ταράσσω	τετάραγμαι
τάσσομαι	τέταγμαι
τρέπομαι	τέτραμμαι
τρέφομαι	τέθραμμαι
φαίνομαι	πέφασμαι
φυλάσσομαι	πεφύλαγμαι
ψηφίζομαι	ἐψήφισμαι

Ενδεικτικά παραδείγματα σχηματισμού του παρακειμένου και υπερσυντελικού αφωνόληκτων ρημάτων:

ρ. λαμβάνομαι (θ. λαβ- και ληβ-)

	Οριστική		Υποτακτική	Ευκτική	Προστακτική
	Παρακ.	Υπερσ.			
α'εν. β'εν.	εἴλημμαι εἴληψαι	εἰλήμμη εἴληψο	εἰλημμένος, -η, -ον ᾧ εἰλημμένος, -η, -ον ἧς	εἰλημμένος, -η, -ο εἶην εἰλημμένος, -η, -ο εἶης	- εἴληψο

Απαρέμφατο	Μετοχή
εἰλήφθαι	εἰλημμένος, -η, -ον

ρ. λείπομαι (θ. λειπ-)

	Οριστική		Υποτακτική	Ευκτική	Προστακτική
	Παρακ.	Υπερσ.			
α'εν. β'εν.	λέλειμμαι λέλειψαι	ἐλελείμμη ἐλέλειψο	λελειμμένος, -η, -ον ᾧ λελειμμένος, -η, -ον ἧς	λελειμμένος, -η, -ον εἶην λελειμμένος, -η, -ον εἶης	- λέλειψο

Απαρέμφατο	Μετοχή

λελειφθαι	λελειμμένος, -η, -ον
-----------	----------------------

ρ. πυνθάνομαι (θ. πευθ-, πυθ-) (= ρωτώ, μαθαίνω)

	Οριστική		Υποτακτική	Ευκτική	Προστακτική
	Παρακ.	Υπερσ.			
α'εν. β'εν.	πέπυσμαι πέπυσαι	ἐπέπυσμην ἐπέπυσο	πεπυσμένος, -η, -ον ᾧ πεπυσμένος, -η, -ον ἧς	πεπυσμένος, -η, -ον εἶην πεπυσμένος, -η, -ον εἶης	- πέπυσο

Απαρέμφατο	Μετοχή
πεπύσθαι	πεπυσμένος, -η, -ον

ρ. ῥίπτομαι (θ. ῥίπ-, ῥίπτ-)

	Οριστική		Υποτακτική	Ευκτική	Προστακτική
	Παρακ.	Υπερσ.			
α'εν. β'εν.	ἔρριμμαι ἔρριψαι	(ἔρριμμην) (ἔρριψο)	ἔρριμμένος, -η, -ον ᾧ ἔρριμμένος, -η, -ον ἧς	ἔρριμμένος, -η, -ον εἶην ἔρριμμένος, -η, -ον εἶης	- ἔρριψο

Απαρέμφατο	Μετοχή
ἔρριφθαι	ἔρριμμένος, -η, -ον

ρ. στρέφομαι (θ. στρεφ-, στροφ-)

	Οριστική		Υποτακτική	Ευκτική	Προστακτική
	Παρακ.	Υπερσ.			
α'εν. β'εν.	ἔστραμμαι ἔστραψαι	ἐστράμμην ἔστραψο	ἐστραμμένος, -η, -ον ᾧ ἐστραμμένος, -η, -ον ἧς	ἐστραμμένος, -η, -ον εἶην ἐστραμμένος, -η, -ον εἶης	- ἔστραψο

Απαρέμφατο	Μετοχή
ἐστράφθαι	ἐστραμμένος, -η, -ον

ρ. τάττ(σο)ομαι (θ. ταττ-, τασσ-)

	Οριστική		Υποτακτική	Ευκτική	Προστακτική
	Παρακ.	Υπερσ.			
α'εν. β'εν.	τέταγμαι τέταξαι	ἐτετάγμην ἐτέταξο	τεταγμένος, -η, -ον ᾧ τεταγμένος, -η, -ον ἧς	τεταγμένος, -η, -ον εἶην τεταγμένος, -η, -ον εἶης	- τέταξο

Απαρέμφατο	Μετοχή
τετάχθαι	τεταγμένος, -η, -ον